

Sotaharjoitus karkasi käsistä: Housut riisuttiin ja mies kasteltiin läpimäräksi

Iltasanomat 29.10.2013

Suomenlahden meripuolustusalueen vesillä vuosi sitten kesäkuussa järjestetty sotaharjoitus toi syytteen kahdeksalle henkilölle. Osa heistä on upseereja, osa värvättyjä sotilaita. Myös epäiltyjen rikosten uhreiksi joutuneet ovat Puolustusvoimien palkkalistoilla.

Harjoituksessa käytiin läpi mahdollisten Suomea uhkaavien terroristien toimintaa. Kaksi miestä esitti terroristeja. Heidät otettiin kiinni ja vietiin

kuulusteluihin. Sen jälkeen tapahtumaketju eteni pisteeseen, joka täyttää syyttäjän mielestä rikoksen tunnusmerkit. Rikosnimikkeinä ovat pahoinpitely, törkeä kunnianloukkaus ja palvelusrikkomus. Kaikkia kahdeksaa ei epäillä samoista rikoksista.

"Tämä on täysin anteeksiantamatonta toimintaa."

Toinen terroristia näytellyt pakotettiin riisutumaan ja sen jälkeen loukattiin hänen fyysistä koskemattomuuttaan. Hänelle laitettiin huppu päähän, kasteltiin vedellä läpimäräksi ja laitettiin kädet raudoitettuna selän taakse. Ainakin toista oli pistetty neulalla.

Epäillyt myönsivät viime viikon maanantaina oikeudessa teon kuvan täysin, mutta kiistivät syyllistyneensä rikokseen.

Uhrit ja syytetyt Utista

Sekä uhrit että kolme syytettyä ovat Utin jääkäriyrykmentistä. Komentaja, eversti Petri Mattila ei anna teolle pienintäkään ymmärrystä.

- Tämä on täysin anteeksiantamatonta toimintaa, Mattila sanoi tiistaina IS:lle.

Eli näin ei tällaisissa sotaharjoituksissa normaalisti toimita?

- Ei missään nimessä. Aivan poikkeuksellista tämä on ollut.

Rikostutkinta sai alkunsa, kun Mattilan edeltäjä kuuli tapauksesta. Hän saattoi asiasta tiedon Pääesikuntaan, joka aloitti tutkinnan vuosi sitten kesällä.

- Olen itse ollut tässä tehtävässä elokuusta alkaen, mutta edeltäjäni käynnisti toimenpiteet välittömästi, Mattila kertoo.

- Tähän asiaan on suhtauduttu täällä todella vakavasti ja toimintamallit ovat ihan varmasti nyt kunnossa.

Töissä edelleen

Utin henkilökuntaan jo tuolloin kuuluneet jatkavat töissä edelleen. Heille vaaditaan tapauksen vuoksi sakkoja.

- Kun tuomio marraskuun lopussa tulee, katsotaan sitten onko aihetta tai syytä johonkin. Pitää muistaa, ettei oikeus ole vielä tuomiota antanut, joten on turha spekuloida mitään ennaikaisesti.

Utin henkilökunnan lisäksi syytteen sai viisi Merivoimien palveluksessa olevaa sotilasta.

[Tomi Auremaa](#)

Kuka on vastuussa, kun sotilas kiduttaa vankia?

HS 16.9.07

► Professori Zimbardon mukaan syyt ovat toimintakulttuurissa

Huhtikuussa 2004 USA:ssa televisio näytti amerikkalaisia sotilaita hymyilemässä irakilaisvangeista kootun alastoman ihmispyramidin vieressä. Naissotilas kiskoi miestä lattialla kaulapannasta kuin koiraa, miehiä pakotettiin masturboimaan naissotilain katsellessa.

Stanfordin yliopiston emeritusprofessori **Philip Zimbardo** järkyttyi. Näinkö vapautta ja demokratiaa vietiin Irakiin? Muiden amerikkalaisten tavoin Zimbardo uskoi mielellään kenraali **Richard B. Myersia**, joka kiirehti vakuuttamaan, että kyse oli vain muutamien rikollisotilain moraalittomuudesta. Laajemmista väärinkäytöksistä ei ollut näyttöä.

Mutta hetkinen. Miten sotilasjohto sen vielä tiesi? Perusteellista tutkimusta ei ollut voitu ehtiä tehdä. Ja miksi kuvat nöyryytetyistä vangeista näyttivät niin ikävällä, häpeällisellä tavalla tutuilta? Tuttuus johtui siitä, että Zimbardo oli nähnyt saman ennenkin. Silloin hän oli ollut tapahtumista itse vastuussa.

Yhdysvaltain psykologiyhdistys APA:n puheenjohtajankin toiminut Zimbardo käsittelee Abu Ghraibin vankilaskandaalia keväällä ilmestyneessä kirjassaan *The Lucifer Effect: How Good People Turn Evil*. Hän

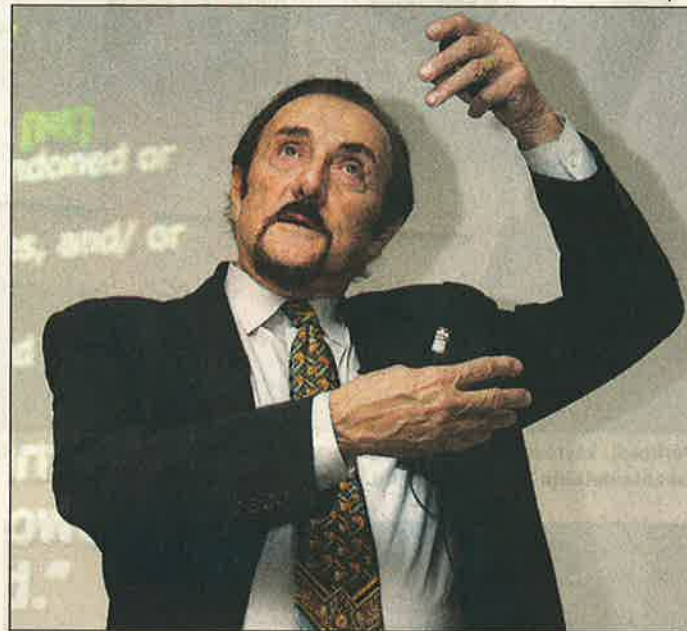
rinnastaa irakilaisvankilan tapahtumat vuonna 1971 johtamaansa tutkimukseen, jossa joukko opiskelijoita arvottiin vangeiksi ja vartijoiksi ja sijoitettiin leikkivankilaan yliopiston kellariin.

Stanfordin vankilakokeesta tuli ennakoimattomien seuraustensa vuoksi yksi maailman kuuluisimmista sosiaalipsykologisista tutkimuksista. Vartijat keksivät sadistisia tapoja kurittaa ja nöyryyttää vankeja.

Terveistä ja tasapainoisista vangeista puolet jouduttiin lähettämään mielenterveysongelmien takia kotiin kesken kokeen, ensimmäinen jo puolen toista vuorokauden kuluttua kokeen alkamisesta. Kaksiviikkoiseksi suunniteltu koe keskeytettiin kuudentena päivänä kokonaan.

Tapahtumat olivat verrattain harmittomia verrattuna Abu Ghraibiin. Yhtymäkohtia riittää silti paljon; irakilaisvankila näyttää Stanfordin vankilakokeelta, jota jatkettiin kuukausikaupalla epäinhimillisissä, hengenvaarallisissa oloissa.

Huomattava osa kirjasta on omistettu sen osoittamiseen, että Yhdysvaltain poliittinen ja sotilaallinen johto toimivat epärehellisesti syytessään Irakin, Guantanamon ja Afganistanin sotilasvankiloiden ihmis-oikeusloukkaukset yksittäisten

PAUL SAKUMA / AP

Psykologian professori Philip Zimbardo luennoi Abu Ghraibin tapahtumista Stanfordin yliopistossa viime keväänä.

sotilaiden vastuulle. Zimbardo itse esiintyi asiantuntijatodistajanakin oikeudenkäynnissä, jossa kersantti **Ivan Frederickiä** syytettiin Abu Ghraibin väärinkäytöksistä.

Hiukan yksinkertaistettuna *The Lucifer Effectin* viesti on, että pahuutta ei tulisi ajatella yksittäisten ihmisten taipumuksena. Pahuuden juuret ovat usein yksilöpsykologiaa laajemmissa tilannetekijöissä, toimintakulttuurissa, joka luo tekoihin mahdollisuuden.

Jokaisen järjestelmän kuten vankilan, sairaalan tai koulun ylläpitäjillä on suuri vastuu siitä, millaiseen käytökseen järjestelmä ihmisiä ohjaa.

Erityisen kiinnostavia ovat Zimbardon pohdinnat omasta vastuustaan vankilasimulaation tapahtumiin.

Hän syyttää itseään siitä, että imeytyi tutkimustilanteessa liian syvälle vankilanjohtajan rooliin eikä puuttunut epäinhimilliseen kohteluun riittävän nopeasti.

Tarvittiin ulkopuolinen, Zimbardon tuleva vaimo, vaatimaan, että liian pitkälle mennyt koe keskeytetään.

Kiinnostavaa on myös, että vain yksi ihminen oli kyseenalaistanut tutkimuksen tätä ennen – hänkin nainen, ahdistuneen vankikoehenkilön äiti.

THE NEW YORKER

Amerikkalaiset sotilaat huputtivat irakilaisvangin ja kytkivät hänet sähköjohtoihin Abu Ghraibin vankilassa.

Tiedeyhteisössä Zimbardon tilannetekijöitä korostava näkemys on jakanut mielipiteet.

Viisikymmentä psykologian professoria, tutkijaa ja jatko-opiskelijaa laati hiljattain Association for Psychological Science -yhdistyksen lehteen kirjoituksen, jossa sanouduttiin irti Zimbardon linjasta ja painotettiin yksilöllisten persoonallisuustekijöiden osuutta Abu Ghraibin väärinkäytöksistä.

Sotilasoikeus ei uskonut Zimbardo. Hänen todistuspuheenvuorostaan huolimatta kersantti Frederick tuomittiin kahdeksaksi vuodeksi vankeuteen.

Stanfordin vankilakokeesta kuvataan parhaillaan elokuvaa, jonka ohjaa Oscar-palkittu **Christopher McQuarrie**.

Jussi Valtonen

► Kirjoittaja on psykologi ja kirjailija.

► Philip Zimbardo: *The Lucifer Effect: How Good People Turn Evil*. Rider. Random House. 551 s.

Voisiko sinusta tehdä kiduttajan?

HS.fi/keskustelu